

BOHN HANSA

Doel van het spel

Je speelt de rol van een bonenhandelaar en bent lid van de beroemde bonenhanze, het samenwerkingsverband van Noordepartese steden in de Middeleeuwen. Je hebt je koets volgeladen met waardevolle bonen en je bevindt je op de weg naar een hanzestad om daar een opdracht af te handelen. Als een speler in een stad aankomt waar hij een opdracht kan afhandelen en dus in het bezit is van de gewenste bonensoorten, ontvangt hij opbrengsten van de bank. Als er meerdere spelers aanwezig zijn in de stad, mogen ze met elkaar handel drijven. De bonenhandel is belangrijk om aan bonensoorten te geraken die je op dat moment nog niet bezit. Bovendien kunnen de spelers bonen aankopen in de stad waarin ze zich bevinden. Op geregelde tijdstippen zorgen 'nieuwe oogst'-kaarten voor bevoorrading van bonen. Zodra de achtste en laatste 'nieuwe oogst'-kaart omgedraaid en uitgevoerd werd, begint de laatste spelronde. Daarna eindigt het spel. Op het einde van het spel wint - zoals altijd - de speler met de meeste bonenmunten.

Spelmateriaal

- 117 bonenfiches : 18x blauwe bonen, 16x vuurbonen, 16x zwijnbonen, 15x sperziebonen, 14x sojabonen, 13x ogenbonen, 13x rode bonen & 12x tuinbonen. Als er verder in dit spelreglement sprake is van 'bonen', dan wordt hiermee verwezen naar deze fiches.
- 60 opdrachtkaarten : Op opdrachtkaarten kan je 3 elementen terugvinden : bovenaan de naam en beginletter van de stad, in het midden de bonen die afgegeven moeten worden en onderaan de grootte van de opbrengst hiervoor.
- 35 reiskaarten : Er zijn reiskaarten in de kleuren rood, geel, groen, blauw en violet. Van elke kleur zijn er 7 kaarten genummerd van 1 tot en met 7. Twee reiskaarten per kleur dragen de naam 'bevoorrading' (Nachschub) of 'tol' (Zoll).
- 10 'nieuwe oogst'-kaarten : Op deze kaarten staat afgebeeld hoeveel bonen van een bepaalde soort er als stapel op de bono-meter van een bepaalde hanze gelegd worden.
- 5 speelfiguren (paardenkoets)
- 150 muntbiljetten : 40x '1', 40x '5', 30x '10', 20x '20' en 10x '50'
- 5 opbergplaatsen : Op de 8 rechter velden van de opbergplaatsen worden de bonen gelegd die de speler met zijn paardenkar vervoert. Bovendien kan je op de opbergplaatsen een overzicht terugvinden van de bonensoorten en hun basisprijs, en een overzicht van het verloop van het spel. De bodemprijs van een boon heeft twee betekenissen : enerzijds geeft deze aan hoe duur een bepaalde boon is bij de aanvang van het spel ; anderzijds mag elke speler op het einde van het spel al de bonen in zijn opbergplaats aan deze prijs verkopen aan de bank. Opgelet : Tijdens het spel veranderen de prijzen van de bonen in de hanzen. De bonenprijs wordt per stad weergegeven op de bono-meter.
- 1 speelbord : Op het speelbord kan je terugvinden : linksboven velden voor de opdrachtkaarten (voorraad- en aflegstapel), rechtsonder voor de 'nieuwe oogst'-kaarten (voorraad- en aflegstapel), hanzen en hun bijhorende bono-meters (waarde per afgebeelde soort boon), en wegen tussen de verschillende hanzen.

Spelvoorbereiding

- Het speelbord wordt midden op tafel gelegd.
- Elke speler ontvangt een kleur. Hij ontvangt in zijn kleur een speelfiguur, 7 reiskaarten en zijn opbergplaats. De spelers nemen hun reiskaarten ter hand en sorteren ze op basis van hun waarde. De reiskaart met de waarde '1' wordt vooraan gehouden (en is dus volledig zichtbaar voor de speler), de kaart '7' is de achterste handkaart. De cijfers op de kaarten zijn alleen maar van belang voor het sorteren bij het begin. Zo lang een speler zijn reiskaarten nog ter hand heeft, mag hij de volgorde ervan niet wijzigen. De spelers leggen hun opbergplaats voor zich op tafel. Vervolgens wordt er op elk van de 8 velden van de opbergplaats op willekeurige plaatsen een verschillende bonenfiche gelegd.
- Bono-meter : Vervolgens worden er bonen gelegd op de bono-meters in de steden. De ronde afbeeldingen van de bonen boven de bono-meter geven aan welke bonensoorten bij welke stad horen. In de meeste steden worden 2 verschillende soorten bonen gelegd, in de steden Hamburg en Malmö 3 verschillende soorten bonen. De bono-meter bestaat uit 4 respectievelijk 5 vierkante velden voor bonen. Bij het begin van het spel worden op een willekeurige plaats op onderste 2 respectievelijk 3 velden van de bonometer telkens één boon gelegd van de soorten die in deze stad afgebeeld staan. De beide bovenste velden van de bono-meter blijven nog vrij. Op de ronde afbeeldingen worden nooit bonen gelegd. De cijfers op de vierkante velden geven de prijzen aan van de bonen. De huidige prijs van een boon kan je steeds terugvinden op het onderste vrije veld van de bono-meter. Bij het begin van het spel zijn de prijzen van de bonen in de steden gelijk aan de prijzen op het overzicht op de opbergplaats. De resterende bonen worden gesorteerd per soort en in de daarvoor bedoelde voorraadvakjes in de doos gelegd.

- Het speelgeld wordt gesorteerd per waarde en eveneens in de daarvoor bedoelde vakjes in de doos gelegd. Er wordt een speler aangeduid als bankier.
- 'Nieuwe oogst'-kaarten : Een speler mengt de 10 'nieuwe oogst'-kaarten en legt deze als verdekte stapel op het overeenkomstige veld (rechtsonder) op het speelbord. Daarna neemt hij de bovenste 2 kaarten ervan en schuift deze zonder ze te bekijken half onder het speelbord. Deze beide kaarten worden pas tijdens de laatste speelronde ingezet (zie verder).
- De opdrachtkaarten worden eveneens geschud. Elke speler ontvangt er verdekt **3** van en neemt deze ter hand. De niet gebruikte opdrachtkaarten worden als voorraadstapel op het overeenkomstige veld op het speelbord (linksboven) gelegd. Opgelet : als er verder in dit spelreglement gesproken wordt over 'opdracht', wordt hiermee steeds verwezen naar de opdrachtkaarten. Elke speler legt zijn opdracht met de **hoogste opbrengst** zichtbaar voor zich op tafel. De twee resterende opdrachten worden onderaan de handkaarten gestopt in willekeurige volgorde. Ze vormen dus de achtste en negenste reiskaart in de hand van de speler. Opdrachtkaarten in de hand worden verder behandeld als reiskaarten (zie verder) ! Elke speler zet zijn figuur in de stad die vermeld staat op zijn zichtbaar liggende opdracht. De overeenkomstige bonen worden uit de eigen opbergplaats verwijderd, teruggelegd in de voorraad en de opbrengsten van de bank worden geïncasseerd. Deze munten vormen het beginkapitaal van de spelers. Vervolgens worden deze opdrachten op de aflegstapel van de opdrachtkaarten (naast de voorraadstapel) gelegd. Mocht een speler beschikken over meerdere opdrachten die dezelfde hoogste opbrengst zouden opleveren, mag hij kiezen welke opdracht hij uitvoert.

Spelverloop

- De speler met het laagste startkapitaal begint het spel. Daarna wordt in uurwijzerzin gespeeld.
- De speelbeurt van een speler bestaat uit 3 fasen. Onafhankelijk van deze fasen heeft de speler bovendien steeds nog de kans om de speciale acties 'opdrachten verzilveren' en 'opdrachten kopen' uit te voeren. De acties in de reis- en eindfase moeten in de hieronder aangegeven volgorde verlopen, de acties van de handelsfase mogen in willekeurige volgorde en indien gewenst meermaals uitgevoerd worden.
  - **Reisfase** :
    - Als er een 'nieuwe oogst'-kaart voor de speler ligt, moet hij nu voor bevoorrading zorgen ;
    - Speelfiguur verzetten of laten staan ;
    - Benodigde reiskaarten daarvoor op de tafel leggen ;
    - Reiskaarten terug in de hand nemen, opdrachten blijven liggen.
  - **Handelsfase** :
    - Medespeler uitnodigen ;
    - Met spelers in dezelfde stad handel drijven ;
    - Inkopen in de stad doen.
  - **Eindfase** :
    - Opdrachten op de aflegstapel leggen en openingen in de bono-meter sluiten ;
    - Een opdrachtkaart nemen en deze of ter hand nemen of onmiddellijk uitvoeren ;
    - Einde van zijn beurt aankondigen.
- **Speciale actie 'Opdrachten verzilveren'** : Opdrachten kunnen uitsluitend vervuld worden tijdens de eigen speelbeurt. Daarbij is het van geen belang op welke plaats de opdrachtkaart zich in de hand van de speler bevindt of dat ze open op tafel ligt. Opdrachten mogen tijdens elke fase van zijn speelbeurt vervuld worden. Het vervullen van een opdracht mag uitsluitend in de stad waarin de speler zijn speelbeurt begon of eindigt, dus niet tijdens zijn reis. Ook een opdracht die in de eindfase genomen wordt of die tijdens zijn beurt gekocht wordt, mag onmiddellijk verzilverd worden. Een opdracht verzilveren betekent : de speler staat met zijn speelfiguur in de overeenkomstige stad en in zijn opslagplaats bevinden zich de benodigde bonen. Hij geeft de bonen terug aan de voorraad, krijgt zijn inkomsten van de bank en legt zijn opdracht op de aflegstapel.
- **Speciale actie 'Opdrachten kopen'** : Ten allen tijde, dus niet alleen tijdens zijn eigen speelbeurt, mag een speler de bovenste opdrachtkaart van de stapel kopen. Hij betaalt daarvoor 5 munten en geeft één van zijn reiskaarten naar keuze (maar niet 'Nachschub' of 'Zoll') af. De afgeven reiskaart verdwijnt uit het spel en de nieuw-verkregen opdracht wordt als laatste kaart ter hand genomen.
- **Tip** : Het is niet aangewezen om onmiddellijk bij het begin van het spel of tegelijk veel opdrachtkaarten te kopen. Normaliter volstaan twee of drie opdrachten ter hand.
- **Reisfase** : De acties in deze fase moeten door de speler in de beschreven volgorde uitgevoerd worden !
Tip : Bij het begin van zijn beurt, kan een speler best reizen naar de stad waar hij zijn opdracht wil vervullen. Als hem nog bepaalde bonen ontbreken hiervoor, kan hij zich het beste begeven naar die stad waar de hem ontbrekende bonen op de bono-meter liggen of medespelers uitnodigen om de benodigde bonen die zij in hun opslagplaats hebben met

hem te verhandelen. Een speler mag ook heel eenvoudig een korte reis maken om relatief goedkope bonen aan te kopen of mag gewoon met zijn speelfiguur blijven staan.

- Voor de speler ligt een 'nieuwe oogst'-kaart : Deze actie is niet mogelijk tijdens de eerste speelronde omdat er zich nog geen 'nieuwe oogst'-kaart voor de speler kan liggen. Als dit in de loop van het spel wel voorkomt, worden de bonen die op deze kaart afgebeeld staan uit de voorraad op de bono-meter van de voorgeschreven steden gelegd.
- Speelfiguur verzetten of laten staan : De speler reist met zijn speelfiguur op een directe weg naar de stad van zijn keuze. De reis mag niet onderbroken worden om bonen of opdrachten te kopen of opdrachten te vervullen. De wegen tussen de steden moeten gevolgd worden. Een speler mag ook beslissen om zijn speelfiguur te laten staan.
- Benodigde reiskaarten op tafel leggen : Als een speler met zijn speelfiguur in een stad blijft staan, moet hij alleen maar de eerste kaart uit zijn hand (vooraan) afleggen. Reist hij naar een aangrenzende stad, dan moet hij beide bovenste kaarten voor zich afleggen. Voor elke bijkomende stad moet een extra reiskaart afgelegd worden. Het aantal kaarten dat een speler dus moet afleggen, stemt overeen met het aantal steden waardoor de reis voert. De steden waarin de reis begint of eindigt tellen mee ! Opdrachtkaarten in de hand tellen mee als reiskaarten en moeten dus ook afgelegd worden als ze vooraan zitten.
- Reiskaarten terug in de hand nemen : De afgelegde reiskaarten worden in volgorde terug achteraan ter hand genomen : eerst de reiskaart 'Zoll', dan de reiskaart 'Nachschub', dan de resterende reiskaarten (de cijfers op de kaarten hebben geen belang). Opdrachten blijven voor de speler liggen en kunnen nog vervuld worden tijdens zijn beurt.
  - **Zoll** (tol) : Als deze zich onder de afgelegde reiskaarten bevindt, moet de speler onmiddellijk 20 munten betalen aan de bank. De tol-kaart wordt terug achteraan bij de handkaarten gevoegd. Speciale situatie : Mocht de speler over onvoldoende munten beschikken, dan moet hij al zijn munten afgeven + zo lang bonen verkopen aan de bank aan de basisprijs tot hij minstens 20 munten heeft bereikt. Als hij de 20-munten-grens overschrijdt, krijgt hij voor het overschot, geen contant geld ! Als ook zijn bonen onvoldoende opbrengen, ontvangt hij een krediet van 20 munten. Deze moeten op het einde van het spel dubbel terugbetaald worden. Dit wordt genoteerd.
  - **Nachschub** (bevoorrading) : Als deze kaart zich onder de afgelegde reiskaarten bevindt, wordt de bovenste 'nieuwe oogst'-kaart van de stapel omgedraaid. De afgebeelde bonen worden uit de voorraad in de afgebeelde stad gelegd. Dit gebeurt door ze stapelsgewijs op elkaar te leggen op het onderste vrije veld van de bono-meter van deze stad. De omgedraaide 'nieuwe oogst'-kaart wordt op de daarvoor bedoelde aflegstapel gelegd. De bevoorradings-reiskaart wordt door de speler terug achteraan toegevoegd aan zijn handkaarten. Speciale situatie : Mocht er op de bono-meter geen enkel vrij veld meer beschikbaar zijn, vervalt de bevoorrading van deze stad. Op de ronde afbeeldingen op de bono-meter worden geen bonen gelegd. Als er onvoldoende bonen beschikbaar zijn in de voorraad, worden zo veel mogelijk bonen verdeeld.

Nadat de reiskaarten 'Tol' en 'Bevoorrading' terug in de hand genomen zijn, worden de andere reiskaarten (zonder speciale uitwerking) achteraan toegevoegd aan de handkaarten.

Als een speler ook **opdrachtkaarten** heeft afgelegd, worden deze niet meer terug ter hand genomen. Opdrachten mogen tot op het einde van zijn speelbeurt vervuld worden. In de handelsfase kan een speler via handel met andere spelers eventueel nog ontbrekende bonen verkrijgen om deze opdracht te vervullen.

- **Handelsfase** : De speler die aan de beurt is, mag in de handelsfase één of meerdere medespelers in willekeurige volgorde in de stad waarin zijn speelfiguur staat uitnodigen om met hem handel te drijven en daar ook inkopen doen.
  - Uitnodigen :
    - De speler die aan de beurt is, nodigt een speler uit en drijft handel met hem ;
    - Als het tot een overeenkomst komt, wordt de speelfiguur van de medespeler in de stad gezet van de speler die hem uitnodigde ;
    - De uitgenodigde speler moet zijn eerste (meest vooraan) handkaart voor zich afleggen. Is dit de reiskaart 'Tol', dan moet hij onmiddellijk 15 munten afgeven aan de bank. Is het de reiskaart 'Bevoorrading' dan neemt hij onmiddellijk de bovenste kaart van de stapel 'nieuwe oogst'-kaarten en legt deze zichtbaar voor zich op tafel. Pas in de volgende beurt van de uitgenodigde speler worden deze bonen verdeeld. Als het één van de andere reiskaarten is, gebeurt er niets. Vervolgens wordt de door hem afgelegde kaart terug achteraan bij zijn handkaarten gevoegd. Als het een opdrachtkaart is, wordt ze onmiddellijk op de aflegstapel gelegd.
    - Vervolgens worden de afspraken uitgevoerd. De afspraken zijn bindend voor zover ze nog in de beurt van de uitnodigende speler doorgevoerd kunnen worden.
  - Handel drijven : Een speler mag ook gewoon handel drijven met medespelers in de stad waar zijn speelfiguur staat. Er worden dan eenvoudigweg bonen geruild. Elke ruil is toegestaan (bv. 1:1, 1:2, 3:2). Het is bovendien toegestaan om bonen te schenken aan een handelspartner in dezelfde stad. Geschenken moeten echter niet aangenomen worden ! In plaats van te wachten op een uitnodiging, mogen medespelers ook zelf aan de speler die aan de beurt is een voorstel doen om handel te drijven. Het is ook mogelijk om een medespeler uit te nodigen zonder van hem iets te bekomen met de belofte "In de loop van het spel zal ik het goedmaken". Er mag alleen gehandeld worden

met bonen, niet met reiskaarten, opdrachten of munten. Verkregen bonen worden op de velden in de eigen opslagplaats gelegd. Ze worden daar niet gestapeld. Het is toegestaan om van één bonensoort meerdere bonen te bezitten in de opslagplaats. Het **maximaal** aantal bonen dat een speler in zijn opslagplaats mag bezitten, is **8**. Het is op geen enkel moment in het spel toegestaan om meer dan 8 bonen te bezitten. Een speler mag bijvoorbeeld geen boon kopen bij een medespeler als hij reeds 8 bonen in zijn opslagplaats heeft liggen. Wil de speler kost wat kost toch meer bonen aankopen, dan moet hij eerst plaats maken in zijn opslagplaats. Bij legt deze bonen terug in de voorraad en ontvangt daarvoor geen geld van de bank.

- Aankopen : Alleen de speler die aan de beurt is, mag tijdens zijn handelsfase in de stad waar zijn speelfiguur heeft haltgehouden zo veel bonen aankopen als er in die stad voorhanden zijn. De prijs van deze bonen kan afgelezen worden op het eerste, onderste vrije veld van de bono-meter. Tijdens een **volledige handelsfase** worden **dezelfde prijzen** gehanteerd (nl. die aangeduid werden bij het begin van de handelsfase), onafhankelijk van de volgorde waarin de bonen aangekocht worden. Als alle velden van de bono-meter belegd zijn met bonen, wordt de prijs aangerekend die in het ronde bonen-symboltje staat afgebeeld. Bij het begin van het spel liggen er uitsluitend 'enkele' bonen op de velden van de bono-meter. Door de 'nieuwe oogst'-kaarten worden bonen van dezelfde soort als stapel op de velden gelegd. Hierdoor heeft een speler bij het kopen meer keuze. Ontstaan er na het kopen van bonen openingen op de bono-meter, dan worden deze pas in de eindfase van een speler terug gesloten. De bonen worden naar beneden dan op de bono-meter naar beneden geschoven zodat er geen enkel vrij veld meer is onder een bezet veld. Hierdoor worden de bonen voor de volgende speler duurder. Let op : Het kan gebeuren dat een bepaalde bonensoort niet meer beschikbaar is op de bono-meter van een stad, noch in de opslagplaats van de speler. In dit uitzonderlijk geval mag een speler naar een stad reizen waarin deze soort normaliter wel wordt aangeboden en **één boon** kopen aan de **hoogste prijs** van de daar liggende bono-meter (bv. een rode boon zal dan in Edinburgh 16 munten kosten).
- **Eindfase** :
  - Opdrachten afleggen en openingen sluiten : Als de speler bonen heeft gekocht en er daardoor openingen zijn ontstaan in de bono-meter, moeten deze nu gesloten worden. Opdrachten die nog op tafel liggen voor de speler, worden op de aflegstapel gelegd.
  - Eén opdrachtkaart nemen : De speler neemt de bovenste opdrachtkaart van de voorraadstapel. Hij voegt deze achteraan bij zijn handkaarten. Hij mag ze ook onmiddellijk uitvoeren. Daarna mag hij echter niet meer opnieuw kosteloos een opdracht nemen van de opdrachtkaartenstapel.
  - Einde van zijn beurt aankondigen : De speler beëindigt zijn beurt en zijn linker buurman is aan de beurt.

Einde van het spel

- De laatste speelronde begint zodra een speler de achtste 'nieuwe oogst'-kaart heeft verdeeld. Hij mag zijn speelbeurt nog verder afmaken, daarna zijn de medespelers nog één maal aan de beurt. Hij zelf is daarna niet nog eens aan de beurt. Het spel is dan ten einde.
- Het kan gebeuren dat er ook nog in de laatste ronden bonen als bevoorrading verdeeld worden. Daarvoor worden de twee 'nieuwe oogst'-kaarten die deels onder het speelbord werden geschoven, gebruikt. Dit heeft echter geen invloed op het einde van het spel.
- Elke speler mag nu nog opdrachten vervullen als hij zich in de juiste stad bevindt. Daarom kan het in deze laatste speelronde toch nog interessant zijn voor spelers die niet meer aan de beurt zullen komen om zich te laten uitnodigen en handel te drijven.
- Daarna verkoopt elke speler de bonen die zich nog in zijn opslagplaats bevinden aan de bank tegen de basisprijs.
- Elke speler telt zijn munten. De speler met het meeste geld, wint het spel.

BOHN HANSA		
Amigo	Uwe Rosenberg	2003
2 - 5 spelers	vanaf 12 jaar	90 min.

© Marc Van den Branden, Forum-Federatie Gezelschapsspellenclubs, 2003